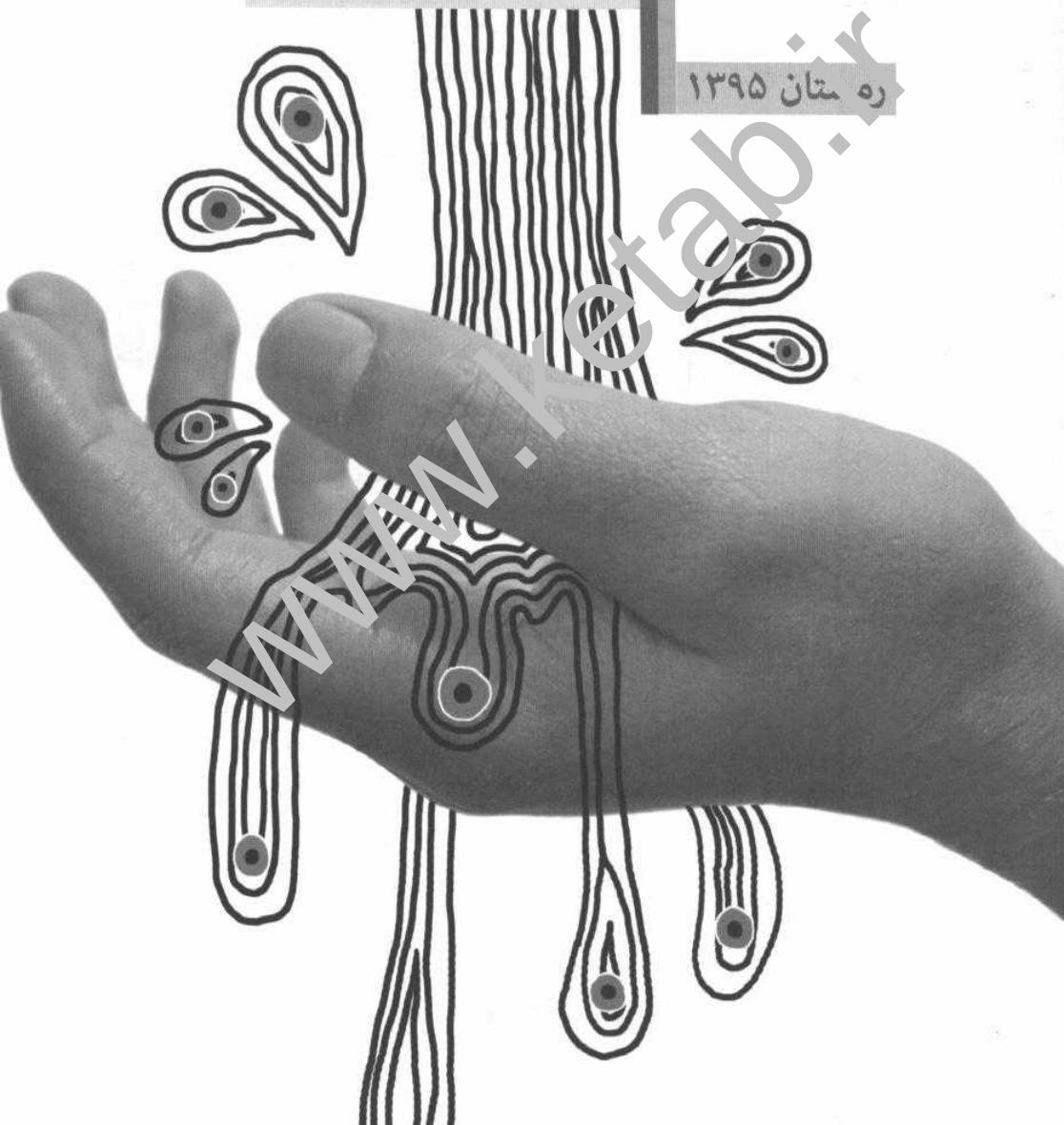

راهنمای تهیه و تدوین
برنامه مدیریت جامع
تالاب‌های کشور

ره‌ستان ۱۳۹۵

سرشناسه: سلیمانی روزبھانی، محسن، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور: راهنمای تهیه و تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب‌های کشور پاییز ۱۳۹۵/نویسندگان: محسن سلیمانی روزبھانی، مہری اثنا عشری، یوسفعلی احمدی ممقانی، همکاران طرح: حسنی بنی‌نجار، عبدالله سالاری، محمد میرحسینی؛ زیر نظر سازمان حفاظت از محیط زیست، طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، [برنامه توسعه ملل متحد].

مشخصات نشر: تهران: نشر طلایی، ۱۳۹۵
مشخصات ظاہری: ۱۴۸ ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).
فروست: از مجموعه انتشارات طرح حفاظت از تالاب‌های ایران.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۸۴-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: سازمان حفاظت محیط زیست. طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
موضوع: تالاب‌ها—ایران — مدیریت

Wetland management—Iran

شناسه افزوده: اثنا عشری، مہری، ۱۳۵۷-احمدی ممقانی، یوسفعلی، ۱۳۵۸
بنی‌نجار، حسنی، ۱۳۶۷-سالاری، عبدالله، ۱۳۶۱-میرحسینی، محمد، ۱۳۶۲
شناسه افزوده: سازمان حفاظت محیط زیست. طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
شناسه افزوده: سازمان ملل متحد. برنامه عمران

United Nations. Development programme

شناسه افزوده: رده دی کراس: ۱۳۹۰/الف/ QH۷۷

رده بندی یوبی: ۳۳۳/۹۵۱۶۰

شماره کتابخانه ملی: ۴۵۱۳۷۳۹

نشر طلایی
www.talaee.ir

راهنمای تهیه و تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب‌های کشور

از مجموعه انتشارات طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

زیر نظر: سازمان حفاظت محیط زیست، طرح حفاظت از تالاب‌های ایران

نویسندگان: محسن سلیمانی روزبھانی، مہری اثنا عشری، یوسفعلی احمدی ممقانی

همکاران طرح: حسنی بنی‌نجار، عبدالله سالاری، محمد میرحسینی

طراح گرافیک: سعید دیندار

صفحه آرایی: زهرا وزیری

تصویرسازی: زهرا اطهم‌خانی

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: افلاک

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۸۴-۳

تلفن: ۶۶۴۸۳۰۶۶ نمابر: ۶۶۴۱۵۲۳۳

نشانی: خیابان طالقانی، خیابان سرپرست جنوبی، کوچه پارس، پلاک ۱۱، واحد ۲

۱۰ خلاصه اجرایی راهنمای تهیه و تدوین برنامه مدیریت
جامع تالاب های کشور

۲۵ بخش اول:

مفاهیم و مبانی نظری

۳۵ بخش دوم:

فرایند کلی تدوین برنامه مدیریت

۴۹ بخش سوم:

نقش ها و مسئولیت ها

۵۷ بخش چهارم:

پیش نیازهای تدوین برنامه مدیریت

۶۷ بخش پنجم:

ساختار و اجزا برنامه مدیریت

۷۷ بخش ششم:

مراحل عملیاتی تدوین برنامه مدیریت

۱۱۱ بخش هفتم:

تصویب ، استقرار ساختارها و اجرای برنامه مدیریت

۱۲۱ بخش هشتم:

درسهای آموخته و چالش ها

بزرگ‌سای منحصر به فرد تالاب‌ها در بین زیستگاه‌های مختلف طبیعی و کارکردهای مختلف آن‌ها برای جوامع بشری از جمله کنترل آب‌های زیرزمینی، تعدیل شرایط اقلیمی، تامین معیشت، حرامع حلی از طریق صید، چرای دام و کشاورزی، تصفیه طبیعی آب، پالایش و جذب آلاینده‌های طبیعی گردی و بسیاری کارکردهای ملموس و غیرملموس دیگر، مدیریت و حفاظت پایدار آن‌ها برای انسان‌ها به امری ضروری بدل ساخته است.

کم‌توجهی به وضعیت تالاب‌ها در روند توسعه، این اکوسیستم‌های ارزشمند را در بسیاری از نقاط دنیا با چالش‌های جدی مواجه ساخته است و اثرات این روند تخریبی بر زندگی انسان‌ها و تنوع زیستی، بسیاری از کشورها را بر آن داشته است تا با تدابیر بازدارنده و یا کاربرد شیوه‌های جدید مدیریتی در دستیابی به توسعه پایدار نسبت به حفاظت و احیا تالاب‌ها اقدام کنند. در این بین رویکرد زیست‌بومی یک راهبرد برای مدیریت یکپارچه منابع آب، زمین و معیشت است و مدیریت اکوسیستم‌های طبیعی بر اساس آن حفظ محیط زیست را با به رسمیت شناختن بهره‌برداری‌های معقول اقتصادی، در نظر گرفتن نقش انسان و به ویژه جوامع محلی به عنوان بخشی از زیست‌بوم و همچنین در نظر گرفتن ارتباط بین اجزاء مختلف زیست‌بوم عملی می‌سازد. بدیهی است در این رویکرد، حفظ محیط زیست صرفاً وظیفه یک سازمان مستقل نیست و تداوم ارتباط بین انسان و طبیعت و همچنین همگرایی توان و عزم جوامع انسانی و مراجع دولتی و غیردولتی زمینه بسیار مناسبی را برای حفاظت از محیط زیست و تحقق توسعه پایدار فراهم می‌آورد.

اهمیت بالای اکوسیستم‌های تالابی همراه با شرایط بحرانی که این پهنه‌های آبی

ارزشمند را به شدت مورد تهدید قرار داده است، ضرورت مدیریت و احیاء تالاب‌ها بر اساس یک رویکرد جامع‌نگر و یک‌پارچه در سطح حوضه آبریز را بیش از پیش مطرح ساخت. بدین ترتیب سازمان حفاظت محیط‌زیست تلاش‌های متعددی را به منظور تغییر رویکرد در شیوه‌های مدیریت اکوسیستم‌های طبیعی و همچنین اثرگذاری بر روند توسعه در سطح حوضه آبریز آغاز نموده که در این بین طرح حفاظت از تالاب‌های ایران با همکاری دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق معاونت محیط‌زیست طبیعی نیز مجموعه اقداماتی را به منظور الگو سازی و معرفی رویکرد زیست‌بومی مبتنی بر مشارکت کلیه ذینفعان کلیدی در امر مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب‌ها اجرایی کرده است.

طرح حفاظت از تالاب‌های ایران در همکاری بین دولت ایران (سازمان حفاظت محیط‌زیست ایران)، صندوق تسهیلات محیط‌زیست جهان (UNEP) و برنامه توسعه ملل متحد (UNDP) از سال ۲۰۰۵ شروع و با هدف کاهش یا حذف تمامی تهدیدات و به طور کلی پایداری و بقاء اکوسیستم‌های تالابی ایران فعالیت خود را در تالاب‌های منتخب و با اهمیت به عنوان سایت‌های نمونه اجرایی کرده است و تلاش می‌کند تا تجربیات بدست آمده را در قالب معرفی رویکرد زیست‌بومی و استقرار یک سیستم مدیریتی جدید و فراهم کردن ساز و کارهایی قانونی برای اجرایی شدن آن به سایر تالاب‌های کشور گسترش دهد. این طرح با معرفی موفقیت‌آمیز و نهادینه‌سازی روش‌های مشارکتی و جامع‌نگر مبتنی بر رویکرد اکوسیستمی برای مدیریت و حفاظت از تالاب‌های ایران، با فراهم کردن بستر مناسب به منظور مشارکت کلیه ذینفعان در فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و

بهره‌گیری از دانش بومی در کنار فن‌آوری‌های نوین در غالب برگزاری بیش از ۵۰ کارگاه مشورتی، اقدامات میدانی، بازدیدها و نشست‌های متعدد فنی و علمی، تدوین برنامه جامع مدیریت برای ۱۲ تالاب کشور را پشتیبانی کرده است. این در حالیست که علیرغم شباهت در روش‌شناسی، هریک از این تالاب‌ها با داشتن ویژگی‌های خاص تجربه منحصر بفردی را برای گروه‌های مجری در سطح ملی و استانی رقم زده‌اند.

دستورالعمل حاضر بر اساس تجربیات بیش از ۵۰ نفر از کارشناسان طرح، سازمان و ادارات کل محیط‌زیست و همچنین مشاوران ملی و بین‌المللی دست‌اندرکار در این فرآیند تدوین شده است و در این بین مشارکت بیش از ۵۰۰ نفر از نمایندگان و کارشناسان ذینفعان دولتی و غیردولتی در استان‌های مختلف کشور در شکل‌گیری این تجربه سهم بسزایی داشته است. تدوین این راهنما نیازمند دقت و تلاش فراوان گروه دست‌اندرکار «طرح حفاظت از تالاب‌های ایران» بوده و امید است تا با استفاده مناسب از این مجموعه، گامی مؤثر در راستای حفاظت و مدیریت زیست‌بوم‌های تالابی کشور باشد و در یک فرآیند تکاملی در سال‌های آتی شاهد هر چه کامیاب‌تر شدن آن باشیم.

در خاتمه از تیم اجرایی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران بخصوص آقای مهندس سلیمانی مدیر ملی طرح، خانم مهندس اژدری و آقای مهندس احمدی؛ دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق آقایان دکتر باقرزاد معاون دفتر و مهندس محفوظی؛ خانم‌ها مهندس اشرفی‌زاده، مهندس پرهیزگار و دکتر امینی و هیئت‌های مدیریت زیست‌بومی استان‌ها که ما را در تدوین این مجموعه یاری رساندند، سپاس‌گزاری می‌گردد.

فرهاد دبیری

معاون محیط‌زیست طبیعی